

“Onder het uitgebreide bewijsmateriaal voor het systeem van Japanse dwangprostitutie bevindt zich het relaas van Elly Campioni. Dit historische document geeft een uniek inkijkje in meerdere interneringskampen op Java tijdens de Tweede Wereldoorlog. Als zogeheten kamphoofd beschikte Elly Campioni niet alleen over organisatorische en diplomatieke kwaliteiten, maar ook over scherpe observaties.”

Griselda Molemans, auteur van *Levenslang oorlog* (2020)

“Nu eindelijk kan men dit fris, realistisch, geestig, onopgesmukt relaas van de kampjaren lezen, en zich bewust worden van het lot van Nederlandse vrouwen onder Japanse militaire heerschappij. Ik werd vooral persoonlijk getroffen door de vooruitziende, droevige opmerking van Elly Campioni over haar zoontje Jos, en herkende daarin de problemen die ik en zo vele anderen in de toekomst zouden ondervinden als voormalig ‘kampkind’. Elly had diepgaand inzicht in het gedrag van de mens.”

Boudewijn van Oort, auteur van *Tjideng Reunion* (2013, revised edition)

“Elly Campioni was een bijzondere vrouw die in het oog van de storm van de Japanse bezetting als kamphoofd van een vrouwenkamp zich staande hield. Bovenal strekt tot voorbeeld hoe zij in mensonterende situaties niet alleen de eigen waardigheid behield, maar juist ook anderen hielp de ontberingen te doorstaan. Het is ontzettend belangrijk dat de verhalen van ooggetuigen worden doorgegeven aan volgende generaties, in het bijzonder de nog altijd te vaak ontbrekende stemmen van vrouwen. Dit boek voorziet daarin.”

Jonathan Verwey, Hoofd Kenniscentrum Museum Bronbeek (Arnhem)

ELLY CAMPIONI-SOETERS

Kamphoofd
tegen wil en dank

Indische oorlogsherinneringen

Eerste druk, augustus 2022

© Flamingo Management, 2022

Ontwerp omslag & binnenwerk Brigitte Slangen, Nijmegen

Cartografie Jeroen Reith (Buro Gom), Arnhem

Lithografie All Print, Wijchen

Redactie Toine de Graaf, Nijmegen

Uitgever Flamingo Management, Nijmegen

Druk Wilco BV, Amersfoort

Omslagbeeld: 'Verlovingfoto' van de 21-jarige Elly Soeters (1928).

De foto ('binnenflap', p. 142 en 157) van het 'Grogol-laken', dat deel uitmaakt van Collectie Museon-Den Haag (coll. nr. 73244), is ter beschikking gesteld door Museon-Den Haag. De andere foto's in dit boek zijn afkomstig uit privébezit.

De tekeningen op pag. 158, 195 en 196 zijn gemaakt door Miep Bakker en behoren eveneens tot Collectie Museon-Den Haag (coll. nr. 101242, 101250 en 101253).

ISBN 978 90 7616 1174 / NUR 680

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitalisering, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.campioni.nl

Uitgeverij Flamingo Management BV

“Alleen de vrouwelijke Europese kampleidsters van Grogol en Tangerang zie ik nog voor me. In Grogol Mevrouw C., een dame, kordaat en wetende hoe te handelen. Een bemiddelaarster en niet bang uitgevallen. Altijd vriendelijk en opgeruimd. Altijd keurig gekamd en gekleed.”

Lydia Chagoll. *Buigen in Jappenkampen*. (Bakermat, 1995)

Inhoud

Waarom dit boek? 9

Interview met Els Algie-Campioni
'Mijn moeder schreef de nachtmerries van zich af' 15

Verantwoording 20

Vooraf 24

Deel 1 — 1940-1943 *De aanloop* 27

1 Hoe het begon 29

2 Ontvangst op Java 37

3 Financiële zorgen 50

4 Naar kamp Tjideng 62

Deel 2 — 1943-1944 *Kamphoofd* 77

5 Op transport naar kamp Grogol 79

6 Het dagelijks leven in Grogol 94

- 7 Omgang met Japans kampbestuur 113
- 8 Onder militair bestuur: Sonei doet intrede 128
- 9 Persoonlijke ontboezemingen uit Grogol 144

Deel 3 — 1944-1945 *Nog drie kampen* 159

- 10 Terug naar Tjideng 161
- 11 Voor straf naar Tangerang 175
- 12 Verhuizen naar kamp Adek 185

Deel 4 — 1945-1946 *Het is voorbij...* 197

- 13 Einde oorlog 199
- 14 Met troepentransportschip naar Holland 210

Bronnen gebruikt voor deze uitgave 219

Tijdljn 220

Begrippen & afkortingen 222

Dankwoord 224

1952, Soengei Gerong. Rechts: Elly Campioni.
Links Joke de Groot en in het midden kleine Elsedien.

Waarom dit boek?

Moed lijkt een ‘mannending’. Toch waren er – en zijn er – ook stoere vrouwen. En zelfs stoere dames. Elly Campioni-Soeters (1907-1985) was er een.

Ik herinner mij haar uit mijn vroegste jeugd, die zich afspeelde op het Indonesische eiland Sumatra. Om precies te zijn in Soengei Gerong, waar ik in 1948 ben geboren vlakbij de olieraffinaderij. Mijn vader was daar weer ingenieur, net als zijn collega Miel Campioni. Vóór de oorlog hadden ze er ook al gewerkt. Wij woonden praktisch naast het bedrijf, in een ‘expat’ nederzetting met zwembad, tennisbaan en sociëteit (‘soos’). Mijn moeder was goed bevriend met Elly Campioni: op en top een dame, en stoer. Ik weet nog dat ik haar als kleuter bewonderde. Ik was natuurlijk vooral bezig met mijn driewieler, maar ergens wist ik dat zij bijzonder was. Iets van hart tot hart, nauwelijks te omschrijven. In de fotoalbums uit mijn jeugd passeert Elly hier en daar de revue. Zo is er minstens één foto waar we alle drie op staan: Elly, mijn moeder en ik.

In 1954 keerde ons gezin terug naar Nederland, en verloor ik Elly Campioni uit het oog. Jarenlang was zij uit mijn gedachten. Totdat ik in 2017 besloot een boek te schrijven over mijn leven en loopbaan. Bij de research die volgde, stuitte ik bij toeval (maar wat is toeval?) op de website van ‘kampkind’ Boudewijn van Oort. En daar trof mij de schok der herkenning, want ineens keek Elly mij weer aan, na al die jaren. Haar fotoportret stond er niet zonder reden: Boudewijn bleek te beschikken over een digitale versie van de ongepubliceerde ‘oorlogsherinneringen’ van Elly Campioni. Ik besloot hem een kopie te vragen, en die mailde hij toe.

En toen ging ik lezen. Dat viel niet altijd mee, want het document was hier en daar wat ongeordend en soms ontoegankelijk. Toch las ik het indringende verhaal met rode oortjes. Toen ik daarmee klaar was, had ik meer vragen dan antwoorden.

Waarom wist ik dit niet van Elly (ook niet via mijn moeder)?
Waarom waren deze oorlogsherinneringen nooit uitgegeven?
Waarom was er nooit een straat naar haar vernoemd?

Ik concentreerde me aanvankelijk op mijn eigen levensverhaal, dat in 2020 in druk verscheen: *Jungle Girl. Avonturen op vier continenten*. Daarna keerden de oorlogsherinneringen van Elly terug in mijn gedachten, en lieten mij niet los. Ik bladerde er nog eens doorheen, en wist: dit is een getuigenis met historische waarde, die weliswaar professionele redactie en bewerking behoeft. Vooral het ‘perspectief’ van een kamphoofd maakte dit document volgens mij uniek. Voor zover bekend, zijn er geen andere vrouwelijke kamphoofden die Indische dagboeken of memoires hebben nagelaten.

Langzaam groeide mijn fascinatie. Toen ik begreep dat Elly’s dochter nog leefde, zocht ik contact met haar. We gingen mailen, en in juni 2021 zat ik tegenover de 90-jarige Els Algie-Campioni. Het werd een gedenkwaardige ontmoeting. Anderhalve maand later keerde ik terug bij Els, met een ervaren redacteur die bereid was om de klus aan te nemen. Daarna gingen we aan de slag. Het eindresultaat van die inspanningen hebt u nu in handen.

Tot zover de korte versie van dit voorwoord. Maar er valt natuurlijk meer te vertellen. Heel eerlijk: mijn fascinatie werd gaandeweg gevoed door groeiend ongenoegen. De 4 mei herdenking van 2021 speelde daarbij een rol. Bij die gelegenheid ging het (eindelijk) eens over de verzetsvrouwen, want moed heeft natuurlijk niks met geslacht te maken. Daarna wist ik het 100% zeker: ik wilde deze Indische oorlogsherinneringen uitgeven. Want wat weet het Nederlandse publiek eigenlijk over de gebeurtenis-